

Ἄριθ. 554

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων Ἀττικῆς

Πρὸς τοὺς κ. κ. δημοδιδασκάλους τοῦ νομοῦ ἀμφοτέρων
τῶν φύλων

Πρὸς εὐρυθμον λειτουργίαν τῶν σχολείων παρέχομεν ὑμῖν τὰς κα-
τωθι ὁδηγίας :

1. Διεύθυνσις τοῦ σχολείου.

Διὰ τὴν καθόλου λειτουργίαν τοῦ σχολείου ὁ διευθυντὴς εἶναι ὁ
κυρίως ὑπεύθυνος· ὀφείλει ἐπομένως νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς θεραπείας
τῶν ἐλλείψεων, νὰ ἀγρυπνῇ περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων διδασκάλων
τηρήσεως τῶν διατεταγμένων καὶ νὰ ἀναφέρῃ ἡμῖν πᾶσαν παραλει-
ψιν ἢ χρήσις τῶν αἰθουσῶν, ἢ διακόσμησις αὐτῶν, ἢ διάταξις τῶν
ἐπίπλων καὶ ὀργάνων, ἢ κατὰ τὰς πορείας τάξις καὶ διεύθυνσις τοῦ
σχολείου, ἢ διεξαγωγή ἐορτῶν, ἢ συμμετοχὴ τοῦ σχολείου εἰς τε-
λετὰς καὶ πᾶσα ἄλλη λεπτομέρεια, μὴ κηρωρισμένη ὑπὸ διαταγῆς
ἀνωτέρας, κανονίζεται ὑπὸ μόνου τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις δὲν ὑποχρε-
οῦται νὰ ζητῇ γνώμην τῶν συναδέλφων του.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ πρώτου σχολείου τῶν ἀρρένων ἐν τῇ πρωτευ-
ούσῃ ἐκάστου δήμου πλὴν τοῦ δήμου Ἀθηνῶν ὀφείλει νὰ ἀναφέρῃ
ἡμῖν περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὴν ἐκπίδευσιν τοῦ δήμου.

2. Ἐγγραφαί.

Τὸ ἄρθρον 2 τοῦ περὶ ἐγγραφῆς κλπ. Β. Διατάγματος πρέπει
νὰ τηρῆται μετὰ πολλῆς εὐλαθείας καὶ νὰ μὴ ἐγγράφονται μαθη-
ταὶ μὴ συγκεκρισημένοι σωματικῶς καὶ διανοητικῶς, διότι τοῦτο καὶ
αὐτοὺς τοὺς παῖδας βλάπτει καὶ ἀνχιούπει τὴν ὀργάνωσιν τῆς πρώ-
της τάξεως, ὅπερ εἶνε δυσχερὲς ἔργον. Ἐὰν γυνεῖς τινες ἐξ ἀμαθίας
ἐπιμένωσιν εἰς τὴν ἐγγραφὴν ἀνηλίκων παιδῶν, ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ
γινώμεθα μετ' αὐτῶν συνένοχοι τοιοῦτου ἐγκλήματος. Τὰ μὴ ἔχοντα
μαθητεύσιμον ἡλικίαν παιδιὰ οὐδὲ νὰ παραμένωσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ
τῆς διδασκαλίας ἐπιτρέπεται, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι χαλαροῦται ὅλη ἡ
τάξις, αὐτὰ τὰ παιδιὰ μένοντα ἐν τῇ ἀκίνησίᾳ ἐπὶ πολλὴν ὥραν

καταλαμβάνονται υπό ανίας, ἥτις ἐπιδρᾷ ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τῶν υγείας.

Ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἰσοπληθεῖς καὶ αἱ τέσσαρες τάξεις τοῦ δήμου. σχολείου, συνιστῶμεν νὰ ἐπιδιώξωσιν οἱ διευθυνταὶ ἕως ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως ἔχη πρὸς τὸν τῆς δευτέρας, τρίτης καὶ τετάρτης, ὡς ἀριθμὸς 8 πρὸς τοὺς 6, 5, 4 τούτεστι ἐπὶ 115 μαθητῶν ἡ πρώτη πρέπει νὰ ἔχη 40, ἡ δευτέρα 30, ἡ τρίτη 25, καὶ ἡ τετάρτη 20. Ἡ ἀναλογία αὕτη δύναται κατὰ προσέγγισιν νὰ ἐπιτευχθῇ ὅπου ὑπάρχουσι σχολεῖα πλείονα τοῦ ἐνός, ἀλλὰ καὶ ἀν διαταραχῇ, ἐννοεῖται ὅτι δὲν φέρει εὐθύνην ὁ διευθυντής.

3. Κατανομὴ τῶν τάξεων.

Εἰς τὰ τετρατάξια σχολεῖα ὁ ἀνώτερος διδάσκαλος λαμβάνει τὴν τετάρτην τάξιν, ὁ ἀμέσως κατώτιν τὴν πρώτην, ὁ ἐπόμενος τὴν τρίτην καὶ ὁ τελευταῖος τὴν δευτέραν. Εἰς τὰ πλήρη οἱ δύο ἀρχαιότεροι πρωτόβαθμιοι λαμβάνουσι τὴν ἕκτην καὶ πέμπτην, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀκολουθεῖ ἡ αὐτή, ὡς ἀνωτέρω, σειρά. Εἰς τὸ τριτάξιον ὁ ἀνώτερος τὴν τετάρτην καὶ τὰ τεχνικὰ τῆς τρίτης, ὁ ἀμέσως κατώτιν τὴν τρίτην καὶ τὰ μαθημὰ τῆς δευτέρας πλὴν τῆς ἀριθμητικῆς, τῶν ὀρησκειτικῶν, τῆς ὄδικῆς καὶ γυμναστικῆς, τὰ ὅποια διδάσκονται ὑπὸ τοῦ κατωτέρου διδασκάλου, ἔχοντος τὴν πρώτην τάξιν. Ἐν τῷ διτάξιῳ ὁ πρῶτος λαμβάνει τὴν τετάρτην καὶ τρίτην, ὁ δὲ δεύτερος τὰς κατωτέρας. Οὐδὲν κωλύει νὰ τηρηθῇ ἡ ἀνωτέρω διάταξις, ἐὰν ὁ κατὰ βαθμὸν ἀνώτερος διδάσκαλος δὲν ἔχη τὴν διευθύνσιν ὡς μὴ συμπληρώσας διετὴ ὑπηρεσίαν.

Ὁ ἔχων εἰδικὴν ἱκανότητα εἰς τι μάθημα δύναται νὰ διδάσκη τοῦτο καὶ εἰς ἄλλην τάξιν ἀνακουφιζόμενος ὑπὸ τοῦ συναδέλφου του προσλαμβάνοντος ἄλλο βοηθητικὸν μάθημα.

Εἰς τὰ κοινὰ τετρατάξια καὶ εἰς τὰ πλήρη ἐὰν δὲν ὑπάρχουσι τόσοι διδάσκαλοι ὅσοι καὶ τάξεις, μένει ὀρφνὴ ἡ δευτέρα διδασκομένη ὑπὸ πάντων τῶν διδασκάλων, ἐκτὸς ἐὰν ἡ πέμπτη καὶ ἕκτη ἔχωσιν ὀμοῦ ὀλιγοτέρους τῶν 40 μαθητῶν, ὅτε συνδιδάσκονται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ.

Τὸ πρόγραμμα καταρτιζόμενον κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου δὲν μεταβάλλεται καθ' ἕλον τὸ ἔτος.

Ὁ τοποθετηθεὶς ἐν τινι σχολείῳ μετὰ τὴν 1 Ὀκτωβρίου λαμβάνει οἰκονομικῶς τὴν εὐρὴν ὀρφνὴν ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ του.

4. Ἰδιωτικὰ σχολεῖα.

Ἐκαστος διευθυντής ὀφείλει νὰ ἀνακρίρῃ τίνες σχολεῖα ἰδιωτικὰ

Οηλέων ἢ ἀρρένων λειτουργοῦσιν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ σχολείου του καὶ νὰ κοινοποιήσῃ εἰς αὐτὰ ἀντίτυπον τῆς παρούσης, νὰ ἐξακριβώσῃ δὲ ἂν τυχὸν ὑπάρχωσι τοιαῦτα ἀνευ ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου. Οἱ διευθύνται ἢ διευθύντρια τῶν ἰδιωτικῶν ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἄμκ τῇ λήψει τῆς παρούσης ἀντίγραφον τῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς, δι' ἧς ἐχορηγήθη αὐτοῖς ἀδειαι, καὶ νὰ γνωστοποιήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῆς ὁδοῦ, ἐν ἧ κέτται τὸ σχολεῖον, μέχρι δὲ τέλους²⁴ Σεπτεμβρίου ὑποβάλλουσι πίνκκκ τῶν διωσσκοντες προσωπικοῦ.

5. Διδακτήρια.

Οἱ διευθύνοντες σχολεῖα λειτουργοῦντα ἐν ἰδιωτικῆς οἰκῆμασι θέλουσιν ὑποβάλλει ἡμῖν ἐντὸς τοῦ Σεπτεμβρίου ἀντίγραφον ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου τοῦ συμβολαίου τῆς μισθώσεως μετὰ τῆς πληροφορίας πότε ἐγένετο ἡ ἐγκατάστασις, σημειοῦντες καὶ τὴν ὁδὸν, ἐν ἧ κέτται τὸ σχολεῖον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς ὁδοῦ. Τρεῖς δὲ μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ συμβολαίου θέλουσι προκαλέσει τὴν ἐνέργειαν ἡμῶν περὶ ἀναμίσθώσεως ἢ ἀντικαταστάσεως τοῦ οἰκῆματος.

6. Βιβλία ὑπηρεσίας.

Ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ σχολείου τηροῦνται ἐν καλῇ καταστάσει τὸ μαθητολόγιον, τὸ βιβλίον τοῦ ὑλικοῦ καὶ αἱ ἐλεγχοὶ τῆς προόδου συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρ. 9 τοῦ ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1896 Β. Διατάγματος· ἕκαστος δὲ διδάσκαλος διατηρεῖ βιβλίον διδασκομένης ὕλης καὶ κατάλογον τῆς προσκλήσεως· ἐν τῷ καταλόγῳ σημειοῦνται εὐκρινῶς ἡ βαθμολογία ἐν ἐκάστῳ μαθηματικῇ καὶ ποίαν ἡμέραν ἀπουσίασεν ἕκαστος, πρὸς τούτοις ἂν πρὸ μεσημβρίας ἢ μετὰ μεσημβρίαν ἀπουσίασε. Τὸν τύπον τοῦ βιβλίου τῆς διδασκομένης ὕλης ὀρίζει ἕκαστος διδάσκαλος, ὡς βούλεται, ἀρκεῖ νὰ ἐμφαίνωνται ἐν αὐτῷ τὰ διδασκθέντα ἢ ἐπαναληφθέντα καθ' ἐβδομάδα κεφάλαια καὶ αἱ σελίδες τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου. Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ σημειοῦνται καὶ αἱ δι' οἰονδήποτε λόγον γενόμεναι ἀπουσίαι τοῦ διδασκάλου.

7. Διδακτικὰ βιβλία.

Ὁ νόμος ΒΤΓ² ρητῶς ἀπαγορεύει νὰ εἰσάγωνται βιβλία κλπ. μὴ ἐγκριθέντα ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς· ἐπομένως πρέπει νὰ προσέχωσιν οἱ διδάσκαλοι νὰ μὴ εἰσάγωσι τὰ λεγόμενα βοηθητικά, χωρὶς νὰ εἶνε ἐγκεκριμένα, οὐδὲ νὰ ἀποδέχωσιν τὸν ἰσχυρισμὸν συγγραφέων τινῶν ὅτι ἐπιτρέπεται ἐλευθέρᾳ εἰσαγωγή τῶν βιβλίων των

ἐπὶ τῷ ἀβασίμῳ λόγῳ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐγκακριμένον ἄλλο βιβλίον τοῦ αὐτοῦ τίτλου.

Ἐκ τῶν ὀρισθησομένων βιβλίων τὰ ἀναγνωστικά πρέπει νὰ προμηθευθῶσιν οἱ μαθηταὶ ὡς τάχιστα· ἐπίσης καὶ τὰ τετραδία.

8. Περιβολὴ τοῦ μαθητοῦ.

Τὸ ὁμοίομορφον τῆς ἐν τῷ σχολείῳ στολῆς οὐ μόνον συμβάλλεται εἰς τὴν καθριότητά καὶ εὐκοσμίαν, ἀλλὰ καὶ συσφίγγει τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀγάπης, εἰσάγει πνευμικὴν ἰσότητος καὶ ἐν γένει εἶνε τρόπος ἐποπτικώτατος, δι' οὗ ἐμφυτεύεται εἰς τὴν συνειδήσιν τῶν μαθητῶν ἡ ἰδέα τῆς ἀδελφότητος· οὐχ ἤττον ἐπειδὴ τὰ ἅγια τῆς δικαιοδοσίας τοῦ διδασκάλου δὲν ἐκτείνονται τόσον πολὺ, ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ εἶδος τῆς περιβολῆς, δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ τοῦτο διὰ πειθοῦς μόνον ἐξασκουμένης εἰς τοὺς γονεῖς καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς παῖδας, ἀποφεύγων ἐπιμελῶς πᾶσον ἐνέργειαν, ἣτις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὑλικὴ ἢ ψυχολογικὴ βίαια. Ἰδίως πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ ὁ διευθυντὴς νὰ ὀρίξῃ κατὰ τὰς ἐξετάσεις καὶ τὰς σχολικὰς ἐρωτὰς δαπανηρὰν στολήν, ἵνα μὴ οὕτως ἀποκρούωνται ἐκ τοῦ σχολείου οἱ ἀπορώτεροι τῶν μαθητῶν.

9. Ἐξοδα ἐκπαιδείσεως.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκάστου δήμου πρώτου σχολείου τῶν ἀρρένων πλὴν τοῦ δήμου Ἀθηναίων ὑποβάλλει ἡμῖν ἐντὸς τοῦ Ὀκτωβρίου κατ'ἀστασιν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν συντήρησιν πάντων τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ δήμου, ἐν ᾧ ὑπηρετεῖ. Ἡ κατ'ἀστασις αὕτη περιέχει ἕξ στήλας· ἐν τῇ πρώτῃ ἀναγράφεται ὁ μισθὸς ἐκάστου διδασκάλου κατὰ σχολεῖον, ἐν τῇ δευτέρῃ αἱ κυζήσεις λόγῳ πενταετίας, ἐν τῇ τρίτῃ τὰ γραφικὰ, ἐν τῇ τετάρτῃ τὰ ἐνοίκια, ἐν τῇ πέμπτῃ ὁ μισθὸς τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ ἐν τῇ ἕκτῃ τὸ κατὰ πρόχειρον ὑπολογισμὸν ἀπαιτούμενον ποσὸν πρὸς συμπλήρωσιν ἢ ἀντικατάστασιν τῶν ἐπίπλων καὶ ὀργάνων διδασκαλικῶν. Ὁμοίαν κατ'ἀστασιν ὑποβάλλουσιν οἱ ἐν τῷ δήμῳ Ἀθηναίων διευθύνοντες σχολεῖα, ἕκαστος διὰ τὸ σχολεῖόν του.

10. Νοσήματα

Ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐνδελεχῶς μήπως μαθητῆς τις φέρῃ νόσημα μεταδοτικόν· ἂν διακρίνη φύμκτα ἢ πάθησιν ἰῶν ὑφ'ὀφθαλμῶν, διατάσσει τὴν ἀπομόνωσιν τοῦ πάσχοντος μαθητοῦ

καὶ ζητεῖ νὰ βεβαιωθῇ τάχιστα περὶ τῆς φύσεως τοῦ νοσήματος· ἀποκλείει δὲ αὐτὸν τοῦ σχολείου μέχρι τελείας θεραπείας, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐκ τῆς συνδιατριβῆς ἀπειλεῖται ἡ υἰεὶα τῆς τάξεως.

Ἐν περιπτώσεσι ἐπιδημίας δὲν πρέπει ὁ διευθυντὴς νὰ ἀναμένῃ, παρ' ἡμῶν διαταγὰς περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλ' ὀφείλει πάραυτα νὰ ἀποκλείσῃ ἐκ τοῦ σχολείου τοὺς μολητάς, οἵτινες ὀπωσδήποτε ἐπικοινωνοῦσι μετὰ τῶν πασχόντων, καὶ νὰ ἀναφέρῃ λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὴν νόσον εἰς τὸν οἰκετὸν δήμαρχον εἰς ὃν τὸ Β. Διάταγμα τῆς 5 Μαΐου 1892 ἀφῆκε τὴν μέριμναν νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν περὶ διακοπῆς τῶν μολημάτων ἢ ἄλλων ληπτέων μέτρων. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει κριθῇ ἀναγκαῖον νὰ διακοπῶσι τὰ μολήματα, γνωστοποιεῖ τοῦτο εἰς ἡμᾶς.

Καὶ περὶ τοῦ ἐμβολισμοῦ τῶν μολητῶν ὁ διευθυντὴς πρέπει νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ δημάρχου.

11. Πιστοποιητικὰ σπουδῆς

Ἐκτὸς τῶν ἀπολυτηρίων, ὑποκειμένων εἰς τέλος δύο δρχμῶν, τὰ λοιπὰ πιστοποιητικὰ σπουδῆς, εἴτε ἐνδεικτικὰ προαγωγῆς εἴτε ἀποδεικτικὰ ἀποφοιτήσεως, ἐκδίδονται ἐφ' ἄπλοῦ χάρτου, διότι ὁ νόμος Β'ΓΕ' οὐδεμίαν φορολογικὴν ἐπέβαλεν εἰς αὐτά.

Ὁ διευθυντὴς δὲν δύναται νὰ ἀρνήθῃ τὴν ἔκδοσιν πιστοποιητικοῦ σπουδῆς εἰς τὸν δι' οἰονδήποτε λόγον αἰτουόντα, ἀλλὰ προκειμένου νὰ μετεγγραφῶσιν οἱ ἀποφοιτῶντες εἰς ἄλλο σχολεῖον, δεόν νὰ τηρῆται ἀπαρεγκλίτως τὸ ἀρθ. 5 τοῦ περὶ ἐγγραφῆς κλπ. Β. Διατάγματος.

Ἐριστῶμεν ἰδίᾳ τὴν προσοχὴν τῶν διευθυντῶν τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐπὶ τῆς τηρήσεως τοῦ μνημονευθέντος ἀρθρου 5, ὡς καὶ τῶν 6 καὶ 7 τοῦ αὐτοῦ διατάγματος.

12. Ὑπηρεταί

Αἱ περὶ ἀπολύσεως ὑπηρετοῦ ἢ ὑπηρετρίως πρότασις πρὸς τὴν Νομαρχίαν πρέπει νὰ εἶνε ἠτιολογημένη· συνιστῶμεν τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὑπηρετριῶν ἐὰν αὐταὶ εἶνε νεκραὶ ἢ ἐὰν ἔχωσι σύζυγον καὶ ἐνήλικα τέκνα ἐπαγγελματικῆς εἴτε φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν πολυάριθμον ἀκολουθίαν.

Οἱ λόγοι πάσης μελετωμένης μεταβολῆς δεόν νὰ ὑποβάλλωνται ἡμῖν πρότερον.

13. Άπουσία

Ὁ εὐρισκόμενος ἐν περιπτώσει μὴ ἐπιτρεπούση βραδύτητα καὶ ἠναγκασμένος διὰ τοῦτο νὰ ἀπουσιάσῃ, ὑποβάλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον αἴτησιν ἀδείας ἀρχομένης ἀπ' ἧς ἡμέρας ἀπουσίασε, λαμβάνει δὲ τότε κατὰ τὸν νόμον ΣΠΒ' τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ. Ἐπειδὴ οὕτε ὁ δήμαρχος οὕτε ἡμεῖς ἔχομεν δικαίωμα νὰ χορηγῶμεν ἀδείας, τοιαῦται αἰτήσεις μόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον δεόν νὰ ὑποβάλλωνται. Ὅταν πρόκηται περὶ ἀδείας ἀνω τῶν ἠμερῶν, ἢ αἴτησις ὑποβάλλεται δι' ἡμῶν.

Ὁ κλυόμενος ὑπὸ διοικητικῆς ἢ δικαστικῆς ἀρχῆς πρὸς ἐξέτασιν μεταβίνει ὅπου ἐκλήθη, ἀλλ' ὀφείλει νὰ καταθέσῃ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ σχολείου ἀντίγραφον τῆς κλήσεως· αἱ ἡμέραι τῆς διὰ τοιοῦτον λόγον ἀπουσίας, ὡς καὶ αἱ διὰ τὴν μετάβασιν ἐκτὸς τῆς ἑδρας πρὸς ἐξόφλησιν ἐνταλμάτων μισθοῦ, θεωροῦνται ἡμέραι ὑπηρεσίας καὶ δὲν ἐξαιροῦνται τῶν μισθοδοτικῶν καταστάσεων.

Πρὸς ληψιν τοῦ μισθοῦ δεόν νὰ ἐκλέγεται ἡ ἡμέρα τοῦ σκῆβάτου.

14. Ἀναφοραὶ

Οἱ διδάσκαλοι ἀναφέρονται ἐν ἡμικλάστῳ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου, Νομάρχην, δήμαρχον, δημοτικὸν συμβούλιον καὶ εἰς ἡμᾶς.

Περὶ ἐκάστου ἀντικειμένου γίνεται ἰδίᾳ ἀναφορά· ἐν αὐτῇ σημειοῦται ἡ περίληψις τοῦ περιεχομένου καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ προκαλέσαντος αὐτὴν ἐγγράφου. Τὰ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἐκτίθεται συντόμως καὶ σαφῶς καὶ εἰς γλῶσσαν ἀπλῆν.

15. Φοίτησις

Οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ ἐπιμελῶνται τῆς τακτικῆς φοιτήσεως τῶν μαθητῶν διὰ τῶν γνωστῶν παιδαγωγικῶν μέσων· περὶ αὐτοῦ δεόν νὰ συνεννοῶνται διαρκῶς μετὰ τῶν γονέων. Τοὺς ἀμελοῦντας τῆς τακτικῆς φοιτήσεως τῶν τέκνων τῶν γονεῖς δύνανται ἀπ' εὐθείας νὰ καταγγέλλωσιν εἰς τὸν ἀστυνόμον, ἵνα ἐπακολουθῇ τὸ ἀποτέλεσμα ταχύτερον· ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ παραλείπωσι νὰ ὑποβάλλωσιν ἡμῖν κατὰ διμηνίαν τὸν διὰ τοῦ ἀρθρ. 3 τοῦ περὶ ἐγγραφῆς κλπ. διατάγματος ὀριζόμενον κατάλογον, σημειοῦντες ἐν τῇ στήλῃ τῶν παρατηρήσεων ἂν ἐγένετο κατάγγελία ἢ ἂν αἱ ἀπουσίαι εἴνε δεδικκιολογημέναι.

16. Ωρολόγιον

Ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1894 ἐγκριθέντων προγραμμάτων ἕκαστον σχολεῖον ἀκολουθεῖ τὸ εἰς αὐτὸ προσαρμοζόμενον, λαμβανομένων ὑπ' ἔψει τῶν ἐπενεχθεισῶν εἰς τὸ ὠρολόγιον μεταβολῶν διὰ τῶν ἀρθρῶν 1, 2, 4 καὶ 6 τοῦ ἀπὸ 20 Νοεμβρίου 1899 Β. Διατάγματος περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γυμναστικῆς, ὡς καὶ τῶν κάτωθι παρατηρήσεων.

Εἰς τὰ γραμματσοσχολεῖα τῶν θηλέων κατὰ τὰς ὥρας τῆς μελέτης γίνεται ἀντ' αὐτῆς διδασκαλίαι ἐργοχειρῶν.

Εἰς διτάξια, ὅταν δὲν εἴνε δυνατόν νὰ συνδιδαχθῶσι γραμματικὴν ἢ τρίτην καὶ τετάρτην τάξεις, γίνεται ἰδιαίτερον μάθημα γραμματικῆς ἐπὶ δύο ὥρας εἰς ἑκάστην· καὶ ὅταν μὲν διδάσκηται ἡ τρίτη, ἀκροᾶται ἡ τετάρτη, ὅταν δὲ διδάσκηται ἡ τετάρτη, ἀσχολεῖται εἰς γραφὴν ἡ τρίτη. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὴν ἀριθμητικὴν· ἤτοι δύο ὥρας τὴν ἐβδομάδα διδάσκηται ἡ τρίτη ἀριθμητικὴν, ἢ ἀκροᾶται ἡ τετάρτη, ἄλλας δύο ὥρας γίνεται ἐν τῇ τετάρτῃ ἴδιον μάθημα, καθ' ὅς ἡ τρίτη ἀσχολεῖται εἰς λύσιν προβλημάτων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρὸς οἰκονομίαν τῶν ὥρῶν ἡ τρίτη καὶ τετάρτη συνδιδάσκονται τὴν ἱστορίαν κατὰ τοὺς ὀριζομένους ἐν τῷ προγράμματι τοῦ μονοταξίου κύκλους καὶ περιορίζονται εἰς δύο ὥρας τὰ θρησκευτικὰ.

Ὅμοια τροποποιήσεις δύναται νὰ γείνη καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ μονοταξίου, ὅταν οἱ μαθηταὶ τῆς τετάρτης καὶ τρίτης, ὡς συνήθως συμβαίνει, δὲν δύνανται νὰ συνδιδαχθῶσι γραμματικὴν καὶ ἀριθμητικὴν.

Εἰς τὰ τριτάξια ἡ πραγματογνωσιὰ διδάσκηται ἐν τῇ δευτέρῃ καθ' ὅς ὥρας ἡ τρίτη ἔχει καλλιγραφίαν, τότε δὲ ἡ φυσικὴ ἱστορία τῆς τρίτης διδάσκηται κεχωρισμένως.

Εἰς τὰ τετρατάξια, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ σχολεῖα, αἱ ὥραι τῆς ἀναγνώσεως, γραμματικῆς, ὀρθογραφικῶν καὶ συγγραφικῶν ἀσκήσεων καὶ ποιημάτων πρέπει νὰ εἴνε διακεκριμέναι ἐν τῷ ὠρολόγιῳ.

Αἱ τέσσαρες κατώτεραι τάξεις τοῦ πλήρους ἀκολουθοῦσι τὸ πρόγραμμα τοῦ κοινοῦ τετρατάξίου πλὴν ὅτι τὰ θρησκευτικὰ τῆς τετάρτης ὀρίζονται εἰς δύο ὥρας, ὃ δὲ διδασκάλος τῆς δευτέρας λαμβάνει τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ φυσικὴν τῆς ἕκτης τάξεως, ἐνῶ τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκει εἰς τὴν τετάρτην ὃ ἔχων καὶ τὰ ἄλλα μαθήματα τῆς τάξεως ταύτης.

Ἡ γυμναστικὴ καὶ ὠδικὴ τῆς πέμπτης τάξεως συνδιδάσκηται ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς πέμπτης.

Εἰς τὴν πέμπτην καὶ ἕκτην τοῦ πλήρους τῶν ἀρρένων διδάσκονται θρησκευτικὰ δύο ὥρας τὴν ἐβδομάδα, ἑλληνικά 12, ἱστορία 2, γεωγραφία 2, ἀριθμητικὴ 3, γεωμετρία 1, φυσικὴ ἱστορία καὶ φυ-

σική 2, καλλιγραφία και ιχνογραφία 2, γυμναστική 3, ψδική 2. Διὰ τὰ τῶν θηλέων ὀρίζονται αἱ αὐταὶ ὥραι πλὴν τῶν ἐλληνικῶν, τὰ ὅποια διδάσκονται εἰς 11 ὥρας τὴν ἐβδομάδα, προστίθενται δὲ καὶ 2 ὥραι διὰ τὰ ἐργόχειρα.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω συντάσσεται τὸ ὠρολόγιον ἐκάστης τάξεως καὶ εὐρίσκεται πάντοτε τοιχοκολλημένον εἰς καταφανὲς μέρος τῆς αἰθούσης.

17. Τοποθέτησις τῶν μαθητῶν

Ἡ τοποθέτησις τῶν μαθητῶν πρέπει νὰ γίνηται κατὰ λόγον τῆς ἐπιμελείας καὶ ἰκανότητος αὐτῶν ὥστε εἰς τὰ πρῶτα θρανία νὰ κάθονται αἱ ἀμελέστεροι καὶ εἰς τὰ τελευταῖα οἱ ἀριστοί· δύναται νὰ γείνη ἐξαιρέσις ὡς πρὸς τοὺς ἔχοντας βραχύτατον ἀνάστημα ἢ ἐλάχιστον αὐτῆς ἀσθῆς εἴτε τῆς ὄρασεως.

Ἐφ' ὅσον ἡ κατάστασις τοῦ διδασκαστοῦ ἐπιτρέπει, οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς δυσμᾶς καὶ νὰ δέχονται τὸ φῶς ἐξ ἀριστερῶν ἐὰν εἶναι δυνατόν νὰ φωτίζηται ἐπαρκῶς ἡ αἰθουσα τῆς διδασκαλίας ἐκ μιᾶς πλευρᾶς, πρέπει νὰ κλείωνται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας τὰ παράθυρα τῶν ἄλλων πλευρῶν.

18. Προσευχὴ

Ἀρκετὴ εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ θεοκθρώπου διὰ τοῦ εὐαγγελίου ὀριθεῖσα προσευχὴ Πάτερ ἡμῶν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ λέγονται ἄλλαι προσευχαὶ καὶ ἰδίᾳ μακροσκελεῖς.

19. Τετράδια

Οἱ μαθηταὶ τῆς δευτέρας τάξεως τηροῦσι δύο τετράδια (1 τῆς καλλιγραφίας, ἐν ᾧ γράφουσιν εἰς μέγεθος οὐχὶ πολὺ μικρὸν γράμματα, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἐξάμηνον διὰ μολυβδοκονδύλου, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον διὰ γραφίδος, 2) ἀριθμητικῆς, ἐν ᾧ γράφουσιν ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων, ὡς χωροῦσιν ἐν ταῖς ἐγκυκλιμένους βιβλίαις, καὶ διάφορα προβλήματα.

Οἱ μαθηταὶ τῆς τρίτης τάξεως καὶ τετάρτης τάξεως τηροῦσι τὰ ἐξῆς τετράδια 1) καλλιγραφίας, ἐν ᾧ γράφουσιν οἱ μὲν τῆς τρίτης τάξεως τὰ μικρὰ καὶ τὰ κεφαλαία γράμματα, τῆς δὲ τετάρτης τὰ αὐτὰ εἰς μικρότερον μέγεθος, ὡς καὶ γράμματα τοῦ τύπου, 2) τῶν ἐκθέσεων, 3) ἀριθμητικῆς περιέχον ἀσκήσεις τῶν διδασκασμένων καὶ διάφορα προβλήματα, 4) τῆς γραμματικῆς, ἐν ᾧ γράφονται ὀνόματα καὶ ῥήματα καθ' ἣν σειρὰν κλίνονται, ὀνόματα εἰς ὠρισμένους πτώσεις, ῥήματα εἰς ὠρισμένους χρόνους ἢ πρόσωπα, 5) χαρτογραφίας,

Ἐν ᾧ γράφουσι τὸ σχῆμα ἐκάστου νομοῦ καὶ σημειοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ μόνον τὸ ἀρχικὸν γράμμα τῶν πόλεων, ὄρεων, ποταμῶν, λιμνῶν, κήλων, ἀκρωτηρίων κλπ.

Ἐν τῷ τετραδίῳ τῶν ἐκθέσεων γράφονται καὶ αἱ ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις, εἰς δὲ τὰ διτάξια καὶ μονοτάξια καὶ ἡ ἀντιγραφή κειμένου, ἥτις δίδεται ὡς ἀσχολία.

Τὰ τετράδια ταῦτα, ἐν οἷς φέρεται ἡ ἐργασία τοῦ σχολείου ἐπιθεωρούμενα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ διορθούμενα φυλάττονται ὑπὸ τῶν μαθητῶν· ἐὰν δὲ μαθητῆς ἀλλάξῃ τετράδιον, περὶδίδει τὸ πλῆκτιον εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις φυλάττει αὐτὸ ἐν τῷ γραφείῳ.

Αἱ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 9 τοῦ περὶ ἐγγραφῆς κλπ. Β. Διατάγματος προβλεπόμεναι ἐξετάσεις τῶν μαθημάτων γίνονται ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τετραδίου, τὸ ὅποσον πάντοτε μένει ἐν τῷ σχολείῳ καὶ οὐδέποτε δίδεται εἰς χεῖρας τῶν μαθητῶν εἰμὴ κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξετάσεως.

20. Ἐπαναλήψεις.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν μαθημάτων ἐν ἐκάστη τάξει γίνεται σύντομος ἐπαναλήψις τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ τάξει διδασκόμενων ἐκ τῆς γραμματικῆς, ἀριθμητικῆς καὶ γεωγραφίας.

Κατὰ σάββατον γίνεται ἐπαναλήψις τῶν διδασκόμενων ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ἀπάντων δὲ τῶν μαθημάτων κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἐργασίμους ἡμέρας ἐκάστου μηνός, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐξαμήνου ἐπὶ δέκα ἡμέρας καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐπὶ ἑνα μῆνα.

21. Παιδονομία.

Ἀπὸ κειροῦ εἰς κειρὸν κελὸν εἶναι νὰ μελετᾷ ὁ διδάσκαλος τὸ περὶ παιδονομικῶν μέσων κεφάλαιον τῆς παιδαγωγικῆς, διότι δυστυχῶς αὐτὰ λησμονοῦνται, ὅταν δὲν ἐπαναλαμβάνονται.

Ἐκ τῶν κεικονοισμένων ποινῶν ἡ κράτησις δὲν πρέπει νὰ διαρκῇ πλέον τῆς ἡμισεκάδος ὥρας οὐδὲ νὰ μένωσιν οἱ κρατούμενοι μαθηταὶ ἀνευ ἐπιτηρήσεως.

Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ κρατῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μαθήματος ράβδον, ἔστω καὶ πρὸς κεικονοισμὸν ρυθμικῶν κινήσεων. Γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν εἰς τὴν ράχιν τοῦ μαθητοῦ πιπτόντων ραβδισμῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸν διδάσκαλον, θέλομεν ἀντὶ τούτου ἐπιδιώξει νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς ὑπηρεσίας ἐκεῖνος ὅστις μεταχειρίζεται τὴν ράβδον ὡς παιδονομικὸν μέσον.

Ἀπαγορεύονται αἱ εἰρωνεῖαι καὶ τὰ σκώμματα πρὸς τοὺς μαθητάς· ἐπίσης ἀπαγορεύεται νὰ γίνηται λόγος περὶ τῶν ἐλαττωμά-

των τοῦ μαθητοῦ ἐνώπιον τῆς τάξεως, μόνον δι' ἀμέλειαν δύναται ἐνίοτε νὰ ἐπιτιμᾶται ὁ μαθητῆς ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν του.

Πρὸς τούτοις ἀντιπαιδαγωγικόν εἶναι νὰ συγκρίνωνται οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ ἐγκωμιάζωνται μὲν ἀφειδῶς οἱ ἰκανώτεροι, νὰ ἐπιτιμῶνται οἱ ἀσθενέστεροι. Καλλίον εἶναι νὰ γίνηται ἡ σύγκρισις ἐκάστου μαθητοῦ πρὸς ἑαυτόν. Ἡ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν μαθητῶν πρὸς ἀλλήλους πανηγυρικὴ ἐκδήλωσις τῆς διαφορᾶς γίνεται αὐτουργὸς ἀνυπολογίστου ἠθικῆς ζημίας, διότι οἱ μὲν ἄδρῳ ἔπαινοι ἄγουσι τὸν μαθητὴν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἀλαζονεῖαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἡ ταπεινώσις τοῦ ἥττον ἰκανοῦ ἐνώπιον τῶν συναδέλφων του γεννᾷ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς ἀλγηδύνα, ἥτις εἶναι αὐτόχρημα τὸ σπέρμα τοῦ φθόνου.

22. Καθήκοντα τοῦ διδασκάλου.

Ἐκτὸς τῶν κυρίων καθηκόντων, γνωστῶν εἰς πάντας, οἱ διδάσκαλοι ὑποχρεοῦνται νὰ ὀδηγῶσι τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰς Κυριακὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὑφείλουσι πρὸς τούτοις νὰ κατοικήσωσιν πλησίον τῆς ἑδρᾶς τοῦ σχολείου, νὰ μὴ διδάσκωσιν ἰδιαιτέρως τοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου, ἐν ᾧ ὑπηρετοῦσι, καὶ νὰ κανονίζωσι τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ἐργασίας, ἐν ἔχῳσι τοιαύτας, εἰς τὰς μετὰ τὸ μεταμεσημβρινόν μάθημα ὥρας.

23. Ὄρθογραφικαὶ ἀσκήσεις.

Πρὸς ἀσκήσιν εἰς τὸ ὀρθῶς γράφειν δὲν δίδεται ἀγνωστον τεμάχιον, ἀλλ' ὑπαγορεύεται διδιδυχμένον, τὸ ὅποσον γνωστοποιεῖται εἰς τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τῆς προτεραιῆς, ἵνα σπουδάσωσιν αὐτὸ οἴκῳ ὑπὸ ὀρθογραφικὴν ἔφοψιν.

24. Ἐκθέσεις ἰδεῶν.

Κατὰλληλος ὕλη ἐκθέσεων εἶναι περιγραφὴ πρῶτόνων τοῦ σχολείου καὶ ἄλλων γνωστοτάτων ἀντικειμένων, διηγήσεις σύντομοι καὶ συμβάντα τοῦ καθημερινοῦ βίου, περιγραφὴ τοῦ βίου τοῦ μαθητοῦ, κηπουροῦ, ποιμένος καὶ ἐν γένει ἀνθρώπου γνωστοῦ ἐπιγγέλματος, περιγραφὴ γνωστῶν ζώων καὶ φυτῶν βίος καὶ χρησιμότης αὐτῶν· ἐνίοτε ταῦτα ἐκτίθενται ὑπὸ τύπον ἐπιστολῆς.

Κατ' ἀρχὰς αἱ ἐκθέσεις γίνονται μετὰ προηγουμένην ἀπὸ στόματος ἐκμύθησιν δι' ἐρωτήσεων, ἕως ὃ διδάσκαλος γράφει ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ γράφουσι τὰς ἀποκρίσεις. Κατόπιν ὁ διδάσκα-

λος αναπτύσσει τὴν ὕλην μὲ προτάσεις καὶ περιόδους ὡς οἷόν τε βραχυτάτας· βραχύτερον δίδει τὴν ἔννοιαν τοῦ περιεχομένου καὶ ὀρίζεται τὴν μορφήν προσέχων μὴ ἐκ τῆς ἐπιπλοκῆς τῶν ἐκτιθεμένων ἀποστηθίσωσιν οἱ μαθηταὶ τὸ περιεχόμενον καὶ τρόπον τινὰ ἀντιγράψωσι τὴν ἔκθεσιν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ διδασκάλου· ἐν γένει πρέπει νὰ ἀφίηται πολὺ μέρος εἰς τὴν αὐτενέργειαν τοῦ μαθητοῦ.

25. Ἀριθμητική.

Τὰ προβλήματα πρέπει νὰ ἀναφέρονται πάντοτε εἰς τὰς συνκλιμακίαις τοῦ καθημερινοῦ βίου· ἀπορριπτέα τὰ πολὺπλοκα καὶ ἐπιδεικτικὰ προβλήματα, ὧν ἡ λύσις ἐκμηθάνεται μηχανικῶς· εἰς τὴν τετάρτην τάξιν ἀνεγκλιτῶς εἶνε ὁ συνδυασμὸς τῆς γεωμετρίας μετὰ τῆς ἀριθμητικῆς εἰς τὰ προβλήματα.

26. Ποιήματα ἄσματα

Ποιήματα διδάσκονται ἕως περιέχονται ἐν τοῖς ἐγκεκριμένοις βιβλίοις. Ἐάν τις νομίζῃ πρόσφορον εἰς διδασκαλίαν ἄλλο ποίημα ἢ ἄσμα, δύναται νὰ διδάξῃ τοῦτο, ἀφοῦ προηγουμένως ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἔγκρισιν ἡμῶν.

Ἀπαγορεύονται οἱ διάλογοι, μονόλογοι, κωμωδία, κωμειδύλλια, τεμάχια ἐκ δραμάτων καὶ μελοδραμάτων· διότι διὰ τῆς διδασκαλίας τούτων μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ σπικτάλης χρόνου ἐπιτυγχάνεται μόνον τὸ ἀκαρπὸν ἀποτέλεσμα νὰ διεγερθῇ κατὰ τὰς ἐξετάσεις ἡ ἰλαρότης τῶν ἀκαρπῶν.

27. Γραφή

Μεγίστη προσοχὴ πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὴν τήρησιν τῶν κανόνων περὶ τῆς στάσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς χρήσεως τῶν δακτύλων κατὰ τὴν γραφήν, ἰδίᾳ ἐκ τῆς πρῶτης ἡλικίας λαμβάνη ἀνὰ χεῖρας τὸν κονδυλοφόρον.

28. Γυμναστική

Ὅπου ἡ κατάστασις τοῦ διδασκῆτος ἢ ἀτμοσφαιρικῆς ἀνωμολίαι δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς, τὸ μάθημα δὲν παραλείπεται, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ κατὰ χώραν μένοντες ἐκτελοῦσι κινήσεις τῶν χειρῶν, τοῦ κορμοῦ, τῆς κεφαλῆς κλπ.

29. Ἀνάγνωσις.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει διδάσκονται καθ' ἑκάστην 10=20 στίχοι, ἐν τῇ τρίτῃ 15—30 ἐν τετάρτῃ 25—40. Ὁ διδάσκαλος κανονίζει ἐν ἀκριβείᾳ τὸ ποσὸν τῆς διδασκαλίας ὕλης, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν φύσιν τοῦ διδασκομένου μαθήματος.

Κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐννοίας ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τάξει οἱ μαθηταὶ ἀφίενται ἐλεύθεροι νὰ διηγῶνται ὅ,τι ἀντιλαμβάνονται χωρὶς νὰ διακόπτονται.

30. Πραγματαγωγία.

Δύνανται νὰ ἀντικατασταθῶσιν ἢ νὰ παραλειφθῶσι μέρη τινὰ ἐκ τῆς ὕλης τοῦ προγράμματος, ὅταν ἡ διδασκαλία τούτων δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐποπτικῆ.

31. Θρησκευτικὰ. Ἱστορία.

Προτιμητέα ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τάξει ἡ διηγηματικὴ μορφή οἱ μαθηταὶ ἀφίενται ἐλεύθεροι νὰ ἐκθέσωσι χωρὶς νὰ διακόπτονται ἐν τῷ μεταξῷ, ἵνα μὴ στερεῶνται τῆς εὐχαριστήσεως, ἣν παρέχει αὐτοῖς ἡ ἐλευθέρᾳ καὶ ἀπρόσκοπος διήγησις. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως ὁ διδάσκαλος συμπληροῖ τὰ κενὰ καὶ διορθοῖ τὰς ἀνκριβεῖας καὶ τὰ γλωσσικὰ σφάλματα.

32. Φυσικὴ ἱστορία.

Ἐν ἑκάστῳ φυτῷ ἐξετάζονται τὰ ἐξῆς κατὰ σειράν, μέγεθος, ρίζα, στέλεχος, φύλλα, ἀνθή, κερπῶι, τόπος ἐνθα εὐδοκιμεῖ, χρόνος ἀνθήσεως, συγκομιδὴ τῶν κερπῶν, χρησιμότης, πολλαπλασιασμός, κατὰτάξις, συγγένεια. Ἐν ἑκάστῳ ζῴῳ μέγεθος, κάλυμμα, χρώμα, γνώρισμα, διαμονή, τροφή, γένεσις, χρησιμότης, κατὰτάξις, συγγένεια.

33. Γραμματικὴ.

Οἱ μαθηταὶ καθοδηγοῦνται εἰς τὴν ἐξαγωγήν μόνων τῶν κανόνων ἐκείνων, οἵτινες ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ὀρθὴν γραφὴν τῶν καταλήξεων καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν τονισμόν, παραλειπομένων τῶν μὴ ἐχόντων.

πράκτικόν σκοπόν. Ἐπίσης παραλείπονται καὶ οἱ τύποι, οὔτινες οὐδὲν ἢ σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ· οὕτω δέον νὰ μὴ διδάσκονται παντάπασι τὰ ἀττικὰ τῆς δευτέρας κλίσεως, οἱ νεκροὶ τύποι τῶν τριτοκλίτων καὶ τῶν πρᾶθετικῶν, ὁ δυνικός ἀριθμός, τὰ χρονικά ἀριθμητικά, αἱ ἀντωνυμῖαι, ἃς δὲν διαλαμβάνει τὸ πρόγραμμα, οἱ ἀρχικοὶ τύποι τῶν συγκυπτομένων καὶ τῶν συνηρημένων, πάντες οἱ ρηματικοὶ τύποι τῆς ἀρχικῆς ἑλληνικῆς, οἱ ὀρισμοὶ τοῦ γένους, ἀριθμοῦ. πτώσεως, διχθέσεως, χρόνου, φωνῆς κλπ. ἢ προσφθία τοῦ α εἰς τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως, ὅταν δὲν ἐνδικοφῆρῃ τὸν τονισμόν, ἀπαριθμησίς ψιλομένων καὶ δασυνομένων λέξεων, ὁ σχηματισμὸς τῆς ὀνομαστικῆς τῶν τριτοκλίτων, τὰ παντοειδῆ παθήματα τῶν θεμάτων καὶ ἄλλα ἄχρηστα εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν. — Μόνον ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ ἕκτῃ τάξει διδάσκεται γραμματικὴ τῆς ἀρχικῆς ἑλληνικῆς.

34. Πρόγραμμα μαθημάτων τοῦ πλήρους.

Εἰς τὰς τέσσαρας κτωτέρως τάξεις τοῦ πλήρους ἐκτελεῖται κατὰ γράμμα τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ τετραταξίου.

Εἰς τὴν πέμπτην διδάσκονται τὰ ἑξῆς μαθήματα. **Θρησκευτικά.** Πικραὶα διαθήκη, ἰδίᾳ περὶ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως, περὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τῶν κυριωτέρων κριτῶν, περὶ Ἰώβ καὶ Ρουθ, ἱστορία τῶν βασιλέων Σαούλ, Δαυὶδ καὶ Σολομῶντος, δικίσεις τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰσραὴλ καὶ Ἰουδα, περὶ τῶν προφητῶν, ἐπιστροφή τῶν Ἰουδαίων εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐρμηνεία καὶ ἐκμάθησις ἀπολυτικῶν τῆς δευτέρας.

Ἑλληνικά. Ἑρμηνεῖς μύθων τοῦ Αἰσώπου καὶ διηγημάτων ἀνεκφερομένων εἰς τὴν μυθικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ὅμαλόν τυπικὸν τῆς ἀρχικῆς ἀττικῆς διχλέτου μετὰ τῶν ἀνεγκαιοτάτων κανόνων μέχρι τῶν ὑγρολήκτων ρημάτων. Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ περὶ τῶν μερῶν τῆς προτάσεως, περὶ κυρίων καὶ δευτερευουσῶν προτάσεων, περὶ τελικοῦ καὶ εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου ἀνάγνωσις ἐκ νεοελληνικοῦ κειμένου. Ἐκθέσεις ἰδεῶν καὶ ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις.

Ἱστορία. Ἑλληνικὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπαμινώνδα, λεπτομερέστερον τὰ περὶ Σόλωνος καὶ Λυκούργου, τὰ Μηδικὰ καὶ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Γεωγραφία. Τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος λεπτομερῆς ἐπισκόπησις τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ἀριθμητικὴ. Διαφερέτως τῶν ἀκεραίων διὰ 2, 3, 6, 5, 10, 4, 12, 9, 25, 100 κλάσματα καὶ αἱ τέσσαρες ἐπ' αὐτῶν θεμελιώδεις πράξεις· δεκαδικά.

Γεωμετρία. Ἐπανάληψις τῶν ἐν τῇ τετάρτῃ τοῦ τετραταξίου διδασκαμένων.

Φυσική. Περὶ βαρύτητος, βάρους, ἰσορροπία, πτώσις τῶν σωμάτων, διάφορα εἶδη μοχλῶν, ὄργανα κοινῆς χρήσεως ἐξετάζόμενα ὡς μοχλοί, ὑδροστατική, ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους, συγκοινωνοῦντα ἀγγεῖα, ἀρτεσιανὰ φρέατα, ἀτμοσφαιρικός ἀήρ, βάρους αὐτοῦ, ἀερίστατον.

Φυσικὴ Ἱστορία. Ἐκ τῆς ζωολογίας τὰ σπονδυλωτά, ἐκ τῆς φυτολογίας περὶ τῶν ὀργάνων τῶν φυτῶν καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν, διχοτυλήδονα.

Εἰς τὴν ἕκτην τάξιν διδάσκονται τὰ ἐξῆς.

Θεολογικὰ Νέα Διαθήκη, λεπτομερῶς τὰ κυριώτερα θεώματα, ἢ ἐπὶ τοῦ ὅρους ὁμιλία, ἢ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος, αἱ κυριώτεραι πικρυβλαί, εἰσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσόλυμα, μυστικὸς δειπνός, ἀνάστασις, ἀνάληψις, ἐρμηνεῖα περικοπῶν τοῦ εὐαγγελίου.

Ἑλληνικὰ. Ὅλον τὸ ὁμαλὸν τυπικόν, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἐξέμνηον τὸ ἀνώμαλον τυπικόν. Ἐκ τοῦ συντακτικοῦ σύμπτυξις προτάσεων εἰς μετοχὰς καὶ ἀνάλυσις τῶν μετοχῶν, μετοχὴ ἀπόλυτος, σημασία τῆς εὐατικῆς μετὰ τοῦ ἄν καὶ ἄνευ αὐτοῦ, ἐρμηνεῖα ἐκ τῆς ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος, Λουκιανοῦ ἐνύπνιον, Πλουτάρχου Λακωνίων ἀποφθέγματα, ἑρμηνευτικὰ ἀσκήσεις καὶ ἐκθέσεις.

Ἱστορία. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἐπιμανώνδα μέχρι τῆς Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, εἶτα περὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, Ἰουστιανοῦ, Ἡρακλείου, Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀρτίνων καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Γεωγραφία. Τῆς Ἑλλαν. χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἐπισκόπησις τῶν πέντε Ἠπειρῶν.

Λοιθμητικὴ. Αἱ τέσσαρες πράξεις ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν συμμιγεῖς. Ἀπλῆ μέθοδος τῶν τριῶν. Εὐρεσις τοῦ τόκου καὶ τοῦ ἐπιτοκίου. Προβλήματα.

Γεωμετρία. Ἐπίκεντροι καὶ ἐγγεγραμμέναι γωνίαι. Κατασκευὴ γωνιῶν, μέτρησις αὐτῶν, κανονικὰ πολύγωνα. Στερεὰ σώματα, κατμετρήσις τοῦ ὄγκου, μέτρησις τοῦ κύκλου.

Φυσικὴ. Θερμότης, ἀγωγαί, διαστολὴ τῶν σωμάτων, θερμόμετρον, διαστολὴ τῶν αερίων. Ὑδραντλία, βαρόμετρον, ἀπόσταξις, ἐξάτμισις, ναυτικὴ πυξίς.

Φυσικὴ Ἱστορία. Ἐξέτασις τῶν ἀσπονδύλων. Σωματολογία τοῦ ἀνθρώπου. Ὀρυκτά. Εὐγενῆ μέταλλα. Περὶ ἠφιστείων καὶ σεισμῶν.

35. Πορεία τῆς διδασκαλίας

Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἡ διδασκαλία τῆς ἀναγνώσεως ἀρχεται ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου· πρὸ τούτου γίνονται λεκτικαὶ ἀσκήσεις καὶ τὰ ἄλλα μαθηήματα. Εἰς τὰ ἠνωμένα σχολεῖα πρέπει νὰ προσέχη ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ παραμεληθῆται ἡ τρίτη τάξις χάριν τῆς τετάρτης, ὡς συμβαίνει συνήθως· ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ προβάλῃ βραδέως καὶ ἀσφαλῶς, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν μαθημάτων, παροτρύνων τοὺς ὑστεροῦντας καὶ ἀνχαιτιζῶν τοὺς προτρέχοντας, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὥστε ὁλόκληρος ἡ τάξις νὰ συμβαδίζῃ εἰς ἕνα δυνάτον. Ἐν τῇ περιπτώσει ἐπιπροσθεῖσιν ἀνυπερέβλητα προσκόμματα εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος, δύναται νὰ ἐλαττωθῇ ἡ διδασκαλία ὅλη· ὑπέρβασαι τῶν ὥρων δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε προτίμησις μαθημάτων, ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ ἐπιμεληθῆται πάντων τῶν μαθημάτων κατὰ τὸ προσήκον μέτρον, μὴ ἀκολουθῶν τὴν ἰδίαν κλίσιν εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μάθημα, ἀλλ' ἀποβλέπων εἰς τὴν κατὰ πάντα ἀρμονικὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Αὐγούστου 1900.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς

Σπυρ. Κ. Προξάντουπουλος.

Πρὸς τοὺς κατὰ τὸν Νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κ. Διευθυντὰς σχολείων.

Ὁ κ. Διευθυντὴς τοῦ ἐν Τίρυνθι γεωργικοῦ σταθμοῦ ἀπηύθυνεν ἡμῖν τὸ ἐξῆς ἔγγραφον.

«Πρὸς τὸν κ. ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων Ἀργολιδοκορινθίας».

Μία τῶν σπουδαιοτέρων ἐλλείψεων τοῦ Νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας εἶνε, ὡς γνωρίζετε, καὶ ἡ σπάνις δένδρων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ὑπὸ ἔποψιν οικονομικὴν καὶ ὑγιεινὴν λίαν λυπηρὸν, διότι τὰ δένδρα, ὡς γνωστόν, ἀναλόγως τοῦ εἶδους ἐκάστου αὐτῶν, παρέχουσιν ἄφρονον ξυλείαν διὰ θέρμανσιν, δι' οἰκοδομὰς, δι' ἐπιπλασοίαν κλπ. πρὸς δὲ εὐεργετητικὴν σκιάν διὰ τὰ κτήνη ἐν καιρῷ θέρους καὶ πρὸ πάντων διὰ τοὺς ἐργάτας τῶν πεδιάδων, ὧν τὰς δυνάμεις παραλύουσιν οἱ καύσωνες